

19.06.2024

LIIKENNE JA ALUEET -TEEMAN SANASTOTYÖ 2023–2024

Lähtötilanne Ympäristöministeriö ja Väylävirasto järjestivät keväällä 2023 kilpailutuksen liikenne ja alueet -teeman sanastotyöstä, jonka tavoitteena oli laatia noin 100 käsitteen sanasto. Sanastoon haluttiin mukaan suomenkieliset termisuositukset, termien vastineet ruotsiksi ja englanniksi, käsitteiden määritelmät ja huomautukset suomeksi sekä suomenkieliset käsitejärjestelmäkaaviot.

Sanastokeskus valittiin sanastotyön toteuttajaksi.

Projektikokonaisuuden toteutus

Työ aloitettiin toteutussuunnitelman tarkistuksella. Projektiaikaa jatkettiin kesäkuun 2024 loppuun asti, jotta työryhmien työpajoille saataisiin riittävästi aikaa.

Ympäristöministeriö ja Väylävirasto kokosivat työtä varten kolme työryhmää. Työryhmiin kuului yhteensä 16 asiantuntijaa (osa oli mukana useammassa kuin yhdessä työryhmässä) ja sanastotyön asiantuntijoina toimi pääosin 3 Sanastokeskuksen terminologia. Työryhmätyöskentely pääsi käyntiin toukokuussa 2023.

Käsitteistö jaettiin tarjouspyyntöön sisältynyttä termi-inventaariota noudatellen kolmeen osaan: alueet, liikenneväylät ja liikenteen suunnittelu. Projektin alussa työryhmät käyttivät aikaa sanaston käsiterajauksen tarkentamiseen. Sanastoon otettiin inventaarion käsitteiden lisäksi aiemmassa rakennetun ympäristön sanastotyössä valmistellut julkaisemattomat liikenteeseen liittyvät ylitason käsitteet.

Sanastotyöryhmien työpajat saatiin toteutettua suunnitellusti ja suurin osa työryhmiin nimetyistä asiantuntijoista pystyi osallistumaan työhön aktiivisesti. Projektin aikana työryhmille järjestettiin työpajoja seuraavasti:

Alueet

- 7 valmistelutyöpajaa
- 4 kommenttienkäsittelyn työpajaa

Liikenneväylät

- 7 valmistelutyöpajaa
- 4 kommenttienkäsittelyn työpajaa

Liikenteen suunnittelu

- 6 valmistelutyöpajaa
- 3 kommenttienkäsittelyn työpajaa

19.06.2024

Sanastoluonnoksesta pyydettiin kommentteja Ota kantaa -palvelussa järjestetyllä kommenttikierroksella 13.12.2023–19.1.2024. Kommentteja saatiin 12 organisaatiolta tai henkilöltä (9 Ota kantaa -palvelun kautta ja 3 sähköpostitse). Yhteensä yksittäisiä kommentteja oli 186 kpl.

Varsinaisten kommenttienkäsittelyn työpajojen jälkeen rautatie- ja maantieteisiin liittyviä käsitteitä sekä erityisesti liikenne-käsitteen alahierarkiaan kuuluvien käsitteiden ruotsin- ja englanninkielisten vastineita käsiteltiin Väyläviraston asiantuntijoiden kanssa järjestetyissä kokouksissa.

Työryhmiin kootuilla asiantuntijoilla oli projektissa vastuu käsitteisisältöjen oikeellisuudesta. Terminologien vastuulla oli alustavan termi-inventaarion tarkistaminen eli määriteltävien käsitteiden valinta yhdessä työryhmän kanssa, käsittekuvausten luonnostelu työryhmien työpajoja varten, aineiston muokkaus työpajoissa käydyn keskustelun pohjalta, aineiston valmistelu kommenttikierrokselle Ota kantaa -palveluun, kommenttien käsittely yhdessä työryhmän kanssa sekä sanasto-osioiden viimeistely ja yhdistely Yhteentoimivuusalustan Sanastot-työkaluun viemistä varten.

Sanastotyössä noudatettiin standardoituja terminologisen sanastotyön periaatteita (ISO/TC 37 Language and terminology) sekä yhteentoimivuusmenetelmää, jonka mukaan aiemmin tehty relevantti sanastotyö pyritään ottamaan huomioon mahdollisimman laajasti ja laatimaan käsitteille mahdollisimman yleiskäyttöisiä määritelmiä.

Yhteentoimivuuden edistämiseksi Sanastokeskus hyödynsi työssä erityisesti omia verkostojaan sekä aiemmin laadittuja aiheeseen liittyviä sanastoja kuten Väyläsanasto: suunnittelu ja rakentaminen. Lisäksi terminologit huomioivat työssä määriteltävien käsitteiden yhteydet Rakennetun ympäristön yläontologiaan (ks. Huomioita mahdollista jatkotyötä varten).

Sanastotyön etenemistä koordinoitiin noin kerran kuussa pidetyissä ympäristöministeriön, Väyläviraston ja Sanastokeskuksen yhteisissä palaverissa, minkä lisäksi eri sanastotyön osioista vastanneet Sanastokeskuksen terminologit suunnittelivat työtä yhdessä ja huomioivat osioiden väliset yhteydet sanastoa valmistellessaan.

Liikenneinfrastruktuurin sanasto valmistui kesäkuussa 2024. Sanastossa on määritelty 100 käsitettä, joista 6 on merkitty lähes vastaaviksi käsitteiksi muissa Sanastot-työkalussa julkaistuissa sanastoissa esiintyvien käsitteiden kanssa.

Lisäksi projektien päätteeksi koottiin yhteentoimivuuden edistämiseksi ja mahdollisia myöhempiä projekteja varten listat

- projektista karsituista käsitteistä
- lisättäväksi ehdotetuista käsitteistä.

19.06.2024

Sidosryhmäyhteistyö Sanastokeskuksen terminologit esittelivät sanastotyön etenemistä sekä ns. kuukauden käsitteitä Semanttisen yhteentoimivuuden teemaryhmän ja Liikenne ja alueet -alaryhmän kokouksissa.

Huomioita mahdollista jatkotyötä varten

Mahdollisia sanastotyön tulevia työkohteita voisivat olla esimerkiksi:

1. Liikenneinfrastruktuurin sanaston tietojen vieminen Rakennetun ympäristön yläontologiaan

infrastruktuuri: ontologiassa annettu kuvaus sisältää tietoa useammasta käsitteestä, mutta ei käsittele useille aloille yhteistä käsitettä infrastruktuuri; ehdotetaan sanaston määritelmän lisäämistä ontologiaan ja kuvauksen tarkistamista ja karsintaa

kanava: ontologiassa annettu määritelmä/kuvaus ei ole linjassa sanaston kanssa, ontologiaa ehdotetaan muokattavaksi sanaston perusteella (ontologiassa on ilmeisesti samassa kanava (1) ja kanava (2), joista toinen liikenneväylä ja toinen ”veden johtamista varten”)

katu: ontologiassa ei ole annettu määritelmää tai kuvausta, sanaston määritelmä ehdotetaan lisättäväksi ontologiaan

katualue (1): ontologiassa annettu kuvaus näyttää olevan linjassa sanaston kanssa, sanaston määritelmä ehdotetaan lisättäväksi ontologiaan

liikennejärjestelmä: ontologiassa ei ole annettu määritelmää tai kuvausta, sanaston määritelmä ehdotetaan lisättäväksi ontologiaan

liikenneväylä: ontologiassa annettu kuvaus näyttää olevan linjassa sanaston kanssa, sanaston määritelmä ehdotetaan lisättäväksi ontologiaan (ontologiassa määritelty kulkuneuvojen ja jalankulkijoiden avulla, sanastossa liikenteen avulla)

maantie: ontologiassa ei ole annettu määritelmää tai kuvausta, sanaston määritelmä ehdotetaan lisättäväksi ontologiaan

väyläverkko: ontologiassa ei ole annettu määritelmää tai kuvausta, sanaston määritelmä ehdotetaan lisättäväksi ontologiaan

2. Uusien (aiemmin karsittujen tai muiden) käsitteiden lisääminen

Työryhmässä on toivottu esimerkiksi liikenneväylien rakenteeseen ja poikkileikkaukseen liittyvien käsitteiden mukaan ottamista sanastoon.

19.06.2024

3. Vastinetyön syventäminen

Projektin loppuvaiheessa tehtiin lisäselvityksiä erityisesti liikenne-käsitteen alahierarkiaan kuuluvien käsitteiden ruotsin- ja englanninkielisten vastineiden tarkistamiseksi ja vastineiden käytön ohjaamiseksi. Kommenttikierroksella vastineita kommentoineilta pyydettiin tarkentavia kommentteja, minkä lisäksi Väylävirasto kokosi asiantuntijoita kommentoimaan vastineita alan kielenkäytön näkökulmasta. Vastineita käsiteltiin kahdessa asiantuntijaryhmän kokouksessa, minkä lisäksi saatiin kirjallisia kommentteja. Selvitysten jälkeen englannin vastineiden osalta päätettiin antaa Väyläviraston asiantuntijoiden kanssa muotoiltu käyttöä koskeva huomautus ja alakäsitteiden vastineet valittiin sen mukaan. Ruotsin osalta vastaavan ohjeen toimivuutta ei pystytty kirjallisten kommenttien perusteella varmistamaan, joten huomautusta ei annettu ja vaihtoehtoinen vastine annettiin vain yläkäsitteelle liikenne.

Avoimeksi jääneet kysymykset liittyvät eri kielten käsitteiden välisiin eroihin ja keskinäisiin suhteisiin, jotka ovat tässä tapauksessa poikkeuksellisen monimutkaisia. Sanastokeskus ehdottaa, että mahdollisessa jatkoprojektissa koottaisiin aihealueen asiantuntijoista ja kieliasiantuntijoista koostuva vastinetyöryhmä keskeisimpien haastavien vastinekysymysten ratkaisemiseksi.

4. Käsitteiden vakiintumisen seuranta

Sanaston julkaisemisen jälkeen käsitteisiin mahdollisesti tulevia muutoksia on aina hyvä seurata. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää käsitteisiin, joiden sisältö on sanastoa laadittaessa ollut vakiintumaton. Käsite mikroliikkuminen on tunnistettu tällaiseksi käsitteeksi. Käsitteen määritelmä on syytä päivittää, mikäli viranomaiset tekevät käsitteen sisällöstä linjauksia, jotka poikkeavat nykyisestä määritelmästä, tai mikäli käsitteen sisältö muun kehityksen myötä vakiintuu toiseen muotoon.

Yhteystiedot

Sanastokeskus ry
Johtaja Katri Seppälä
Runeberginkatu 4c B 20
00100 HELSINKI
puh. 045 783 176 70
katri.seppala@sanastokeskus.fi
sanastokeskus.fi